लोके तु खलदेव । उच्छ्रिय्यम् अवशेषवीवेऽस्त्रादौ त्रि० ।

उच्छीर्षक न० उत्थापितं यथातथोत्थ स्थापितं शीर्षं यस्मिन् प्रा०व०कप् । शीर्षोपधाने (वालिश)। प्रा०ईव०। २उन्नतशीर्षके धान्यादौ त्रि० हला० । ऊर्द्ध शीर्षं कायति कै-क । ३शिरःप्रदेशे "उच्छीर्षके स्त्रियं कुर्याद् भद्रकालीं च पादतः" मनुः उच्छीर्षके वास्तुपुरुषस्य शिरः प्रदेशे" कुल्लूकभट्टः । [शुष्के ।

उच्छुष्क त्रि० ऊर्द्धतः शुष्कम् प्रा०स० । ऊर्द्धप्रदेशात्

उच्छून त्रि० उद्-श्वि-क्त । १उन्नते २स्फीते च "हयोच्छूनैः किमेभिर्भुजैः" वा०द० । "अनरतरुदितोच्छूनताम्रदृष्टि-मद्राक्षम्" दशकु० । भावे क्त । ३स्फीततायाम् । (फोला)

उच्छृङ्खल त्रि०उद्गतं शृङ्खलातः निरा०स० । १बन्धनरहिते, २नियन्तृरहिते, ३अप्रतिबन्धे च ।"अन्यदुच्छृङ्खलं सत्यमन्यच्छास्त्रनियन्त्रितम्" "सम्मूर्च्छदुच्छृङ्खलशङ्खनिस्वनः" माघः । [पाटके ३नाशके च ।

उच्छेत्तृ त्रि० उद्+छिद-तृच् स्त्रियां ङीप् । १समूलसत्-

उच्छेद पु०उद्+छिद-भावे घञ् ।१समूलोत्पाटने२विनाशने च "किमिति सर्वपशूच्छेदः क्रियते" हितो० "ततः सत्यवत्यचिन्तयत् मा दीप्तन्तोवंश उच्छेदं व्रजेदिति" भा०आ०९५ अ० । "सतां भवोच्छेदकरः पिता ते" रघुः । भावे ल्युट् । उच्छेदनमप्यत्र न० "यस्तु नोच्छेदनं यत्ने कुर्विज्ञानासुदारधीः" आ० म० १६३ अ० ।

उच्छेद्य त्रि० उच्छेदमर्हति उच्छेद+अर्हार्थे यत् । १उच्छेदार्हे उद्+छिद-कर्मणि यत् । २समूलसत्पाटनीये च ।

उच्छेषण न०उच्छिष्यते उद्+शिष-कर्मणि ल्युट् । १उच्छिष्टे "उच्छेषणं भूमिगतमजिह्मस्यागटस्य च" उच्छेषणन्तु तत्तिष्टेत् यावद्विप्रा विसर्जिताः" मनुः "सरस्वतीमुखगृहीतोच्छेषणोद्गतोदयनच्छद इव सुम्बवितम्" दशकु० । भावे ल्युट् । २मुक्तावशेषणे ।

उच्छोषण त्रि० उद्+शुष-णिच्-ल्यु । १गन्तापके,२ऊर्द्धशोषके च "यच्छोकमुच्छोषणमिन्द्रियाणाम्" गीता । भावे ल्युट् । ३सम्यक्शोषणे । "तरसा सेतुबन्धनेन सागरोच्छोषणेन च" रामा० । "उच्छोषणं समुद्रस्य पतनं चन्द्रसूर्ययोः" रामा० ।

उच्छोषुक त्रि० उद्+शुष-ना०उक । ऊर्द्धशोषप्राप्ते, "स यद्वैतावन्तरेऽग्न्यो दीप्ततोऽधीक्षदनेन क्षोकेन मानाकुर्याद्गच्छोषुका ह स्युः" शत०ब्रा०१२,१,१,१

उच्छ्र(च्छ्रा)य पु०उद्+श्रि-करणे अच् घञ् वा । १उन्नततायाम् उन्नततया हि ऊर्द्धमाश्रीयते इति तस्याच्छ्रायत्वम् । "दम्भो धर्मध्वजोच्छ्रयः" भा०व०३१२अ० । "पतनान्ताः समुच्छ्रयाः" नीति० "अपरेद्युस्ततस्तस्याः क्रियतेऽत्युच्छ्रयोदयैः" भा०आ०६३अ० । प्रासादैः सुतरोच्छ्रायैः" भा०आ०१८५अ० ।"महाधीना नरेन्द्राणामुच्छ्रायाः पतनानि च" वा० स्मृतिः ।"उच्छ्रायपातनं धनिनां दर्शयन्निव" कटस० । "इङ्गोच्छ्रायैः कुसुदविपदे योषितस्य स्थितः खम्" मेघदू० । "गुणार्जनोच्छ्रायविरुद्धवृत्तयः" किरा० । २ उच्चद्रव्याद्ये "उच्छ्रयेण युक्तितं चितेः फलम्" लीला० ।

उच्छ्रयण न० उद्+श्रि करणे ल्युट् । १औन्नत्ये उद्+श्रि-कर्त्तरि ल्यु । २उत्कृष्टे त्रि० । "सर्वाण्युच्छ्रयणानि" आश्व० गृ०४,९,२१ । उच्छ्रयणानि उत्कृष्टानि" नारा० टीका ।

उच्छ्रावण न० उद्+श्रु-णिच्+ल्युट् । ऊर्द्धःश्रावणे उद्घोषे "उद्दिश्य कुपितो यस्तु तोषितः श्रावयेत् पुनः । तत्किन्नु ब्रूते न दोषोऽस्ति द्वयोरुच्छ्रावणे कृते" विष्णु० । "उच्छ्रावणद्वयोषः" प्रा०त०रघुनन्दनः ।

उच्छ्रित त्रि० उद्+श्रि-कर्त्तरि क्त । उन्नते १ऊर्द्धदेशं प्राप्ते । "ऊर्द्धकेरुच्छ्रितोरःस्थलनलिनिनिषण्णाम्" माघः । २संजाते ३समुद्यते ४प्रदत्ते च मेदि० । ५लग्ने हेमच० ।

उच्छ्रिति स्त्री उद्+श्रि-बा० करणे क्तिन् । १उच्छ्राये उन्नतायाम् २उत्कर्षे च "यत्तार्थं निधनं प्राप्ताः प्राप्नुवन्त्युच्छ्रितीः पुनः" मनुः । "चतसृष्वपि चाद्यासु सर्वसिद्धोच्छ्रितीर्वदेत्" सुश्रु० । ३ऊर्द्धसंस्थायाम् "दृष्टकोच्छ्रयहृदुच्छ्रितिस्थितेः" लीला० ।

उच्छ्वसित न० उद्+श्वस-क्त । १विकाशिते, २जीविते, ३स्फुरिते "विपदोच्छ्वसितेव मेदिनीः रघुः । ४प्राणेषु च "सा खलु भगवतः कमलस्य कुलपतेरुच्छ्वसितम्" शकु० । कर्त्तरि क्त । ५उच्छ्वासयुक्ते ६आश्वासे युक्ते च त्रि० । "त्वामुत्कण्ठोच्छ्वसितहृदया वीक्ष्य संभाव्य चैवम्" मेघदू० ।

उच्छ्वास पु० उद्+श्वस-घञ् । १अन्तर्मुखश्वासे, आख्यायिकायाः २परिच्छेदे, यथा दशकुमारस्य प्रथमोच्छ्वासादि प्राणवायोर्दीर्घगत्या २बहिर्गतौ ४आश्वासे च । "दीर्घाङ्गुलीपर्वोच्छ्वासप्रेक्षणबाहुम्" कात्या० "वायोर्मार्गनिरोधाच्च न गर्भस्थः प्रपीडितः" निश्वासोच्छ्वाससंक्षोभस्तस्मान् गर्भोऽधिगच्छति" उत्तु० । उच्छ्वासवहनाड़ीभेदास्तु तत्र दर्शिताः । "ऊर्द्धगाः शब्दस्पर्शरूपरसगन्धप्रश्वासोच्छ्वास-